

Kom, sitt Kalle!

Förskollärares syn på undervisning vid samling i förskolan

Av: Askim Findik & Dorothy Williams

Handledare: Cecilia Carlander
Södertörns högskola/ Institutionen för Lärarutbildningen
Förskolläraryrket med interkulturell profil, erfarenhetsbaserad 210 hp
Självständigt arbete, 15 hp | Vårterminen 2021

Abstract

Come, sit Kalle! - A study on preschool teachers' views on teaching during circle time.

The purpose of this thesis is to examine and dissect how circle time in preschools work as a tool for valuable teaching. Circle time is a part of children's daily routines, virtually everywhere in the world. Through daily congregation, children are given time to reflect and learn about their environments. Despite this, little research is done about the scholastic value of this phenomena.

The study introduces three main research questions that lead to a qualitative study with a phenomenographic approach, based on interviews. We sought to answer how teachers would describe the function of circle time at preschools, how they interpret the concept of teaching within the world of preschool, and their opinions on circle time as an implement for verbalized edifying.

Following research through reading and reviewing previous researchers' papers, the study delves into an interview with seven preschool teachers. The results showed that teachers do indeed value circle time as a reliable tool for teaching. Through communication and different activities that connect to children's interests, teachers create interactive teaching moments. Our research showed that a mix of planned and spontaneous circle time gatherings were optimal, to keep children participating and fostering the feeling of democracy.

Keywords: *Circle time, education, teaching, preschool*

Innehåll

1. Inledning och problemområde	1
1.1 Syfte	2
2. Bakgrund	2
2.1 Samlingens definition och innebörd	3
2.2 Samlingens historia	3
2.2.1 Samlingens utveckling inom den svenska förskolan	4
2.3 Samlingen som förberedande undervisning till skolan	5
2.4 Definition av undervisning som begrepp	5
2.5 Undervisning i förskolan förr	6
3. Tidigare forskning	7
3.1 En återblick till samlingen	7
3.2. Samlingsstunder	8
3.3 Pedagogens röst lyfter det utvecklande barnet	9
3.4 Undervisning i förskolan: Holistisk förskoledidaktik byggd på lek och utforskande.	10
3.5 Undervisningsbegreppet och dess innebörder uttryckta av förskolans lärare	11
3.6 Multivokal didaktisk modellering inom undervisning	12
3.7 Förskoleundervisning i Sverige - ett yrke i förändring	13
4. Teoretisk utgångspunkt	14
4.1 Den fenomenografiska ansatsen	14
4.2 Valet av fenomenografi	15
5. Metod	16
5.1. Datainsamlingsmetod	16
5.3 Genomförande av intervjuer	18
5.5 Analysmetod	20
5.6 Etiska perspektiv och övervägande	20
6. Resultat och analys	21
6.1 Samling utifrån förskollärares perspektiv	22
6.2 Samlingens innehåll och genomförandet	24
6.3 Undervisning utifrån förskollärares perspektiv	25
6.4 Undervisning genom lärande, lek och omsorg	27
7. Diskussion och slutsats	29
7.1 Samlingens funktion och möjlighet till undervisning	29
7.2 Begreppet undervisning inom förskolan	31
7.3 Metoddiskussion	33

7.3.1 Insamling av data	33
7.4 Slutsats	35
8. Vidare forskning	37
9. Referenslista.....	39
Bilaga 1.....	42
Bilaga 2.....	44
Bilaga 3.....	46

1. Inledning och problemområde

Utifrån vår erfarenhet inom förskoleväsendet är samlingen ett regelbundet och återkommande moment av den dagliga verksamheten i nästa alla förskolor runt om i Sverige. Vårt intresse för momentet samling och undervisning i förskolan är stark efter att ha varit en del av förskolans omsorg, utveckling och lärande under sammanlagt 33 år. Våra gemensamma erfarenheter ger en bred insikt i de aktuella arbetsområdena i förskolans värld. Anledningen till denna empiriska undersökning av samling samt begreppet undervisning, utgår från ett erfarenhetsperspektiv där samling ses som ett uppskattat moment för både barn och pedagog, samt ett lärorikt moment där barn har möjlighet att anskaffa sig mycket kunskap. Utbytet av information mellan barn/pedagog och barn/barn upplevs tydligt vid tillfällen då barnen går hem och berättar för sina föräldrar vad de har tagit del av under dagen.

Under vår tid i förskolan har arbetet ändrats mycket, men samlingsmomentet har förblivit näst intill oförändrat i förskolan. Pedagogik och omsorg ses som en helhet i kontrast till grundskolans syn där undervisning och omsorg särskiljs åt.

Backman, Elm och Magnusson (2020) menar att undervisning med de yngsta barnen innebär att kunna rikta uppmärksamheten mot något i barnets omvärld som den vuxna menar är viktigt och som knyter an till ett barns intresse och utvecklingsmöjligheter. I forskning kring barnpedagogik, kan undervisning granskas som ett interaktivt arbete där förskollärare och barn kommunicerar och möts kring ett innehåll (Doverborg et al. 2013, se Backman, Elm och Magnusson 2020, s. 22).

”Undervisning innebär att stimulera och utmana barnen med läroplanens mål som utgångspunkt och riktning, och syftar till utveckling och lärande hos barnen” (Lpfö 2018, s. 7). Dagens läroplan har tagit fasta på att begreppet undervisning som ska utgå från ett innehåll som är planerat eller uppstår spontant eftersom barns utveckling och lärande sker hela tiden (ibid.). Kvalitetsgranskande rapporter om förskolans måluppfyllnad som Skolinspektionen utfärdat menar att undervisning som begrepp, dess form och innehåll inte är en självklarhet i förskolan och förskollärare ser sig sällan som undervisande lärare (Skolinspektionen 2017, s. 14). Rapporterna föreslår också att insatser behövs för att befästa undervisning som en målstyrd process i det pedagogiska arbetet med barn i förskolan (ibid.).

Detta påstående blev startskottet till diskussioner som oftast har mynnat ut i ett ifrågasättande när undervisning knyts till förskolan (Backman, Elm och Magnusson 2020, s. 21).

Samlingar är naturliga tillfällen för möten med kognitiv inlärning och undervisning (Rubinstein Reich 1996, s. 70) och trots att samlingar är betydande del av förskolan och uppfattas av både barn och pedagoger som mycket betydelsefull, upptar de en liten del av det dagliga schemat (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér 2015, s. 86) och det finns väldigt lite forskning av momentet. Samling som begrepp benämns inte heller inom läroplanen, dock benämns alla sedvanliga aktiviteter som brukar äga rum inom en samling i läroplanen som till exempel socialt samspel, att visa respekt till sina medmänniskor, att vänta på sin tur, lyssna på och att dela med sig samt ges utrymme att utveckla språkliga förmågor (Lpfö 2018, s. 12). Denna studie undersöker förskollärares tolkningar och uppfattning runt samling och undervisning som begrepp.

1.1 Syfte och frågeställningar

Undersökningens syfte är att ta reda på hur förskollärare ser på samlingens funktion i förskolan samt hur de tolkar och använder sig av begreppet undervisning vid samlingen. Genom att undersöka detta kan vi också bidra med kunskap kring hur begreppet undervisning implementeras i förskolan och varför samlingen fortfarande har en så stark ställning inom förskolans värld trots att momentet inte nämns i läroplanen.

Våra frågeställningar är,

- Hur beskriver förskollärare samlingens funktion för förskolan?
- Hur tolkar förskollärare begreppet undervisning inom förskolans kontext?
- Hur uppfattar förskollärare samlingssituationer som en möjlighet till undervisning?

2. Bakgrund

Samlingar har en central roll inom förskolans dagliga rutiner. Däremot är undervisning som begreppet nytt inom förskolepedagogiken och har tidigare enbart ansetts vara en del av grundskolans värld. I följande del av denna text, ämnar vi att redogöra för definitionen av begreppen samling och undervisning, där varje begrepp introduceras kronologiskt enligt

förskolans utveckling för att skapa förståelse för begreppen ur en historisk kontext och förtydliga begreppens användning i denna studie. Vi avser även att presentera hur olika forskare uppfattar begreppen genom egen forskning.

2.1 Samlingens definition och innebörd

Svenska Akademiens ordbok förklarar ordet samling som “att gemensamt komma tillsammans” (Svenska Akademien 2021). Den traditionella samlingen, som kännetecknas av att barnen samlas i en cirkel som en ledd aktivitet, har funnits länge inom förskolans verksamhet. Lena Rubinstein Reich beskriver i sin bok ”Samling i förskolan”, samlingar med följande citat:

Med samling avses när en grupp barn och vuxna i förskolan sitter samlade, ofta i en cirkel, och har gemensamma aktiviteter under ledning av en eller flera vuxna. Den är ett regelbundet återkommande moment i förskoleverksamheten och hålls på en bestämd plats och på en bestämd tid (Rubinstein Reich 1996, s. 8).

Samlingar har även existerat inom de allra flesta länders förskoleverksamheter. Samling översatt på flera språk, indikerar i sin översättning att samlingen sker genom att flera personer sitter i en ring med syfte att mötas. Exempelvis, *rundkreds* på danska, *circle time* på engelska och *kreise* på tyska. Formen av en ring anses vara den mest demokratiska och jämlika form av möte, då alla är lika långt ifrån centrum och kan se varandra (Rubinstein Reich 1993, Sönstabo 1977, se Davidsson 2000, s. 6).

2.2 Samlingens historia

Samlingen har sina rötter i pedagogiken och myntades av Frøbels pedagogiska forskning. Samlingar, på Frøbels uppfostringskola för småbarn som han upprättade på 1830-talet, kunde kännetecknas av sitt innehåll, där naturens fenomen, rytmik och geometri ofta fick ta plats (Rubinstein Reich 1996, s. 9). Frøbels religiösa åskådning kunde även synas i hans samlingar, där man som praxis satt i cirklar och bedrev verksamheten. Samlingarna kunde innehålla rörelselekar, sånglekar, dans och olika övningar med geometri. Fröbel ansåg att man genom ett förstående för geometri och naturen, även kunde förstå Guds väsen. Cirkeln hade även en praktisk egenskap med att barnen enklare kunde delta och känna social

samhörighet och gemenskap (ibid, s. 30). Denna tolkning itereras av Davidsson (2000, s. 6) som poängterar sambandet mellan den samhörighet cirkeln ger och den sociala tillhörigheten av samlingar. I sin text, refererar Davidsson till Öman (ibid.) som forskat om Fröbels pedagogik. Trots att samlingen tillskrivs Fröbel var det hans pedagogiska efterträdare som normaliserade samlingen som del av förskolans dagliga verksamhet och utvecklade samlingarnas innehåll med förutom det religiösa innehållet och samtalen även olika aktiviteter som kunde bestå av handarbeten med lekgåvor, och rörelselekar (Haglund 2005, s. 57).

2.2.1 Samlingens utveckling inom den svenska förskolan

Samlingarna var ett särskilt viktigt inslag inom förskoleverksamheten från 1940–1960 talet. Trots att innehållet varit sig likt genom tiden utvecklades strukturen för samlingen. Traditionellt var innehållet mer likt den samling som förespråkades av Fröbel och hans efterföljare och hade naturen, årstider, rörelse, rytmik och vila som centrala delar i innehållet (Rubinstein Reich 1996, s. 33).

Till följd av en utförlig statlig utredning 1946, blev demokrati, gemenskap och gruppfostran centralt i verksamheterna på förskolan. Samtal med barnen blev ett viktigt moment i samlingarna, särskilt i grupp för att fostra en känsla av gemenskap och be möjlighet till självuttryck (ibid, s. 36).

Samlingar ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv började ta plats under 50-talet och understryker uppfattningen av samlingens roll som en god daglig rutin (ibid, s. 38).

Socialstyrelsen lanserade råd och anvisningar 1959 och 1963, som innefattade hur samlingar kan innehålla samtal, sång och musik (Socialstyrelsen 1959, s. 9, se Haglund 2005, s. 62). Samlingen skulle också ge tillfälle att informera barnen om kommande aktiviteter men även svara på frågor som de kunde ha samt socialisera med sina kamrater. Genom att delta i samtal ansågs barn även utveckla sina språkliga förmågor och att lämna plats till andra. Just därför uppmuntrades förskolläraren till att inte ta mer plats än barnen och ge det utrymme som de behöver (ibid, s. 10, se Haglund 2005, s. 63). I samband med fick samlingen en negativ bild då fokus ansågs ha skiftat från att vara ett samtal till att i stället bli ett passivt tillfälle för barnen där förskolläraren hade en föreläsande roll under samlingen. Funktionen av samlingen

ansågs dock ha blivit ett obligatoriskt moment i dagordningen där syftet var att samla barnen och förmedla information i en lugn miljö (Rubinstein Reich 1996, s. 38–39).

Kritiken mot samlingarna fortsatte även under 70-talet då det fortsatts ansågs begränsa barns möjligheter till personlig och språklig utveckling. I stället användes andra ord för att beskriva samlingarna, som till exempel stormöte. Dessa möten bestod av samtal i mindre grupper som tog vara på barnens intressen och individualitet (ibid, s. 40).

Under 80-talet gav Socialstyrelsen ut en arbetsplan som kullkastade de tidigare åsikterna kring samlingar. Gruppaktiviteter blir i stället till ett pedagogiskt redskap där barnen kan lära av varandra samt känna ett gemensamt ansvar och samvaro. Samlingen anses vara särskilt värdefull för de yngre barnen som blir introducerad till en gemenskap av flera individer och lär sig finna glädje i detta. Tidigare hade detta ansetts vara ett onödigt moment för barn under två år (ibid, s. 41–42).

Över tid har synen på samlingen ofta växlat och även hur dessa genomförs mest effektivt. Däremot kan man göra bedömningen utifrån beskrivningarna att samlingen ämnades vara ett tillfälle för förskolläraren att främja en demokratisk gemenskap samt övningstillfällen för att främja språkets utveckling.

2.3 Samlingen som förberedande undervisning till skolan

Den tidigare förskolans undervisning utgick från ett tematiskt arbetssätt, med ett fokus på ett speciellt ämne under loppet av några veckor. Exempelvis kunde man ha bondgårdar som ett särskilt tema och under tre veckor arbetade man med olika delar inom ämnet bland annat genom att besöka en bondgård och observera hur djuren togs om hand och delta i aktiviteter som att se på när ullen klipps eller spinna ull. Genom detta arbetssätt ansågs barnen få upplevelser som de kunde uttrycka genom handling (J-E Johansson, 1998, se Haglund 2005, s. 58). När de hade fått så många intryck som möjligt kunde de av egen drift rita, prata och leka om djuren.

2.4 Definition av undervisning som begrepp

Undervisning är traditionellt sett starkt förknippat med grundskolan och gängse uppfattning har varit att skolan bedriver undervisning, medan förskolan ses som en lekverksamhet. Utvecklingen har dock gått framåt, och i Sverige såväl som i många andra länder sker nu en

förändring i synen på förskolepedagogiken (Pramling, Samuelsson & Fleer, 2009, se Doverborg, Pramling & Pramling Samuelsson 2013, s. 10). Nya krav ställs på förskolan för att stödja barns lärande inom ramen för verksamheten och man frågar hur ett relevant undervisningsbegrepp bör se ut i förskolan.

Inom förskolan, är undervisning som begrepp, omdiskuterat och relativt nytt. Begreppet introducerades 2010 genom skollagen (Eidevald & Engdahl 2018, s. 10) och det råder olika meningar om det verkligen är undervisning som bedrivs enligt den vedertagna definitionen. Undervisning i förskolan enligt skollagen beskrivs i termer av ”målstyrda processer, under ledning av förskollärare/.../ Undervisning innebär att rikta någons uppmärksamhet mot något” (Sheridan & Williams, 2018, s. 11, se Åsen 2020, s. 32). Dessa målstyrda processer kan med hjälp av förskolläraren utgöra en del av omsorg, utveckling och lärande genom både planerad och spontan undervisning (Vallberg Roth & Tallberg Broman 2018, se Åsen 2020, s. 32). Undervisningen uttrycks i rum med arrangemang som exempelvis kan framkalla omsorg i samspel, lek, tema och projektorienterad verksamhet, utforskande, skapande och kritiska handlingar. Undervisningen kan också ske under olika tider och är inte bunden till en specifik tidpunkt (jfr Pramling & Wallerstedt 2019, se Åsen 2020, s. 32). Kritiska handlingar kan syfta till att synliggöra handlingsalternativ i undervisningstillfällen varvid frågor kan ställas om det rutinmässiga kan genomföras på andra sätt än det som vi normalt brukar (Vallberg Roth et al., 2019, se Åsen 2020, s. 32).

2.5 Undervisning i förskolan förr

Redan under 1600-talet formulerades undervisningens principer för yngre barn (Comenius, 1632, se Åsen 2020, s. 31) och i början av 1900-talet utfördes undervisningslektioner i småbarnsskolor som kan jämföras med dagens undervisning (Vallberg Roth 2011, se Åsen 2020, s. 32).

Som tidigare nämns etablerades den tidiga förskoleverksamheten under 1830-talet med pedagogiska idéer från Fröbel som i sin tur inspirerats av tidigare pedagoger. Enligt Fröbel var den avgörande betydelsen för barns utveckling, leken, och pedagogiken byggdes därför runt leken där småbarnsskolor var välutrustad med pedagogiskt utformade så kallade bygglådor som sysselsatte barnen med slöjd, trädgårdsarbete, teckning, gymnastik, sånglekar och sagoläsning.

Det är Fröbel som har haft störst inflytande på den svenska förskolan och vars pedagogik hämtade inspiration från bland annat Pestalozzis tankar om barncentrerad undervisning till skillnad från skolans undervisning på den tiden (Bäckman, Elm och Magnusson 2020, s. 37–38). Filosofen Pestalozzi (1746–1827) anses av många vara en av de främsta didaktiska praktikerna (Kroksmark 2011, s. 286). Först mot slutet av 1960-talet ökades utbyggnadstakten av moderna daghem med pedagogisk inriktning och det moderna förskolebegreppet uppstod tillsammans med förskollärare som ett nytt yrke (Bäckman, Elm och Magnusson 2020, s. 37–38).

3. Tidigare forskning

Detta avsnitt ämnar presentera tidigare studier och forskning om samling och undervisning på förskolan i syfte att skapa ytterligare underlag för vår diskussion. Svensk forskning kring begreppen samling och undervisning som fenomen är äldre och få i antal, därmed lämnas en stor kunskapslucka, där vi inte säkert kan kartlägga hur samlingar fungerar som undervisningsmoment inom förskolan.

3.1 En återblick till samlingen

I studien ”Circle Time Revisited” (2018) granskar Bustamante, Hindman, Champagne och Wasik samlingarnas funktion inom förskolans verksamhet. Författarna från Temple University i Philadelphia observerade verksamheten på 22 statliga förskolor, i socioekonomiskt utsatta områden. Studien utfördes i USA och utgår därför ur den amerikanska förskolans arbetssätt där det som mest var två pedagoger i de olika barngrupperna, som innehöll mellan 7 och 20 barn. I studien anser författarna att samlingen anses vara ett internationellt fenomen och genom att granska olika samlingsaktiviteter, samtal mellan barn och pedagoger, och barnens delaktighet på statliga förskolor menar forskarna att det går att kartlägga samlingarnas kvalitet. Resultaten visade att barnens engagemang i aktiviteterna var på låg nivå och att pedagogerna pratade dubbelt så mycket som barnen. Samtalen hade brist på öppna diskussioner och frågor men också få utbyten. Dessutom var undervisningsnivån också bristande och barnens engagemang sjönk under samlingens gång.

Utifrån studiens resultat väcks frågan om huruvida samlingar är en effektiv användning av förskolans tid och resurser men den påpekar också att samlingar har stor potential till att bli effektiva samt värdefulla undervisningstillfällen, om man lyckas förbättra barnens deltagande

och engagemang. Genom att utöka samtalen till att bli mer interaktiva utbyten som tar vara på barnens intressen och ha varierande möten, kan samlingar förbättras (Bustamante, Hindman, Champagne & Wasik (2018).

3. 2. Samlingsstunder

I artikeln ”Små barns medverknin g i samlingsstunder”, utför forskoleforskarna Eide, Os och Pramling Samuelsson en analys kring barns möjligheter till deltagande, medverkande och influens under förskolans samlingar och på vilka sätt dessa framträder (Eide, Os & Pramling Samuelsson 2012). Analysen är baserad på videoobservationer som tog plats mellan 2006–2007, som en del av det norska projektet ”Barns omsorgskarrierer. Barnehagen som ledd i en omsorgskjede for barn opp til 3 års alder”. I videoobservationerna dokumenteras åtta olika samlingar, som alla tar plats på olika förskolor i Norge. Samlingarna analyserades utifrån Shiers modell för deltagande och beslutsningsprocesser, som innefattar att, barn blir lyssnade på, får stöd till att uttrycka sina åsikter, barns perspektiv visas hänsyn till, barn deltar i besluttaganden, och att barn delar makt och ansvar för beslut. Graden till vilken dessa kriterier uppfyllts beskrevs enligt tre nivåer, där förskolepedagogerna bedömdes utifrån den öppenhet, de möjligheter och förpliktelser de visade barnen i förhållande till Shiers modell.

Forskarna slutsats menar att samlingsstunden på förskolan är en viktig del av barnens vardag och som barnen själva visar stark entusiasm för. En central del av samlingarna är den upplevda gemenskapen och tillhörigheten till gruppen. Turtagningsmetoderna varierade mellan förskolorna, men alla fyllde samma funktion, där barnen under sin tur fick utrymme att uttrycka sig och få uppmärksamhet från både pedagogen och gruppen.

Hänsyn till barnperspektivet noterades och var en stor del av samlingarnas utformning. Pedagogernas val kring sång och lekar med kulturella inslag, samt aktiviteter baserade på barnens intressen, skapade ett gemensamt fokus och engagemang från barngruppen. Innehållet var huvudsakligen anpassat till gruppen, men pedagogerna gav även utrymme till enskilda barn att få det stöd som de behövde. Dock uppmärksammade forskarna att samlingarnas struktur gav få möjligheter till barnen att själva få vara med och bestämma och mer fokus låg på att följa pedagogernas planering. Barnen fick alltså agera fritt inom ramarna för pedagogernas planering, men då de inte kunde påverka vad som skulle hända under samlingen, missar de möjligheten att dela makt och ansvar med den vuxne enligt Shiers modell.

Avslutningsvis menar forskarna att samlingsstunden är och bör förbli en central del av förskolan. Samlingarnas huvudsakliga funktion ger barn bildning i form av innehåll anpassat till barnens ålder och möjligheten att få inkluderas och delta i en gruppgemenskap. Som följd av slutsatsen är det givande att pedagogen är lyhörd till yngre barns kommunikativa uttryck och har bred kunskap inom både kultur och om gruppen. Samtidigt uppmärksammar analysen att det finns rum för utvecklingspotential. Samlingsstunden bör framöver utvecklas i en riktning där strukturen ger öppenhet till ändring, där pedagogen samt gruppen tillsammans kan ta beslut och ansvar för besluten (Eide, et al., 2012).

3. 3 Pedagogens röst lyfter det utvecklande barnet

”Teachers Talk in Preschools During Circle Time: The Case of Revoicing” publicerad 2008, är en studie författad av Rachel Yifat och Sara Zadunaisky-Ehrlich från Haifa universitetet och Hebreiska universitetet i Jerusalem i Israel. Studien granskade samlingens effekt på barns inläring och talförmåga. Författarna poängterar att språk har en central roll i hur barn uppfattar sociala och kulturella strukturer, men även hur psykosociala verkligheter cementeras för barnen. Eftersom samlingar har en betydande plats i förskolans verksamheter, är det också en värdefull stund för utveckling av barnens språk och undervisning.

Studien bestod av data som samlats in från 63 förskolor i Israel men där endast 20 av de besökta förskolornas data användes. Yifat och Zadunaisky-Ehrlich föredrog att bedriva forskningen på data från de förskolor med mindre barngrupper med i snitt tio barn per grupp, då de ansåg att dessa är mer öppna för diskussioner.

Tjugo samlingar observerades och som generellt varade i 20–30 minuter, samlingarna spelades in med ljudupptagning vilka sedan transkriberades. Under ramen av dessa samlingar upprepade och återberättade pedagogerna ofta barnens yttranden tillbaka till dem. Författarna konstaterar utifrån sina analyser att dessa återupprepningar, fördjupar barnens förmåga att begripa den information och undervisning som förmedlas. När barnen befinner sig i samlingar, kan de även ta stöd av sina kamrater och det sociala samspelet för att ta in undervisningen.

Studien sammanfattar att när barn delar undervisningstillfällen med sina kamrater och lärare under samlingar, får dem tillfälle att fördjupa sina kunskaper. Samlingar blir även en interaktiv undervisning för barn, som berikar barnens kunskap om språket och kulturen som omger de. Pedagogers kännedom om de handlingar som de utför och insikt i vilka utfall dessa

kan ha, är nyckel i hur effektiva samlingar är som undervisningstillfälle. Till följd av detta, blir samlingar en värdefull arena full med möjligheter för värdefull undervisning (Yifat & Zadunaisky-Ehrlich 2008).

3.4 Undervisning i förskolan: Holistisk förskoledidaktik byggd på lek och utforskande.

I en problematiserande artikel skriven av Nilsson, Lecusay och Alnervik från 2018 analyseras Skolinspektionens rapporter från 2016 som lyfter behovet av att definiera och konkretisera begreppet undervisning i förskolan.

Från och med skollagen från 2011 ska begreppet undervisning ingå i förskolans verksamhet. Skollagen definierar undervisning som ”målstyrda processer som under ledning av förskollärare och lärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtning och utvecklande av kunskaper och värden” (SFS 2010:800). Förskolans läroplan håller därför på att uppdateras för att säkerställa att skollagen efterföljs (artikeln skriven innan nuvarande läroplan tillkom). Effekten som eftersträvas med inkluderingen av begreppet undervisning i förskolan är att skapa en tydlig och enkel struktur i enlighet med alla skol- och verksamhetsformer och alla huvudmän. Införandet av undervisning som begrepp förväntas dock inte förändra förskolans uppdrag eller verksamhet och inte heller den pedagogik och arbetssätt som då var rådande på förskolan (Proposition 2009/10:165, s. 217).

Att det 2016 inte fanns en definition av begreppet undervisning i förskolan inskrivet i skollagen konstaterar Skolinspektionen i sin kvalitetsgranskande rapport, ”Förskolans pedagogiska uppdrag – Om undervisning, lärande och förskollärares ansvar” från samma år. Detta är ett dilemma gällande hur undervisningen skulle tolkas och förstås vilket ledde till att arbetet med det målstyrda processerna inte kunde bedömas fullt ut (Skolinspektionen 2016, s. 4). Författarna av artikeln konstaterar att utmaningen med begreppet undervisning i förskolan baserat på skollagens definition av undervisning för alla skol- och verksamhetsformer är ett förskolans verksamhet ser väldigt olika ut från övriga skolverksamhet då arbetet sker från tidig morgon till sen kväll och i ett arbetslag i motsats till grundskolans begränsade skoltid. En annan signifikant skillnad är att förskolan är frivillig medan grundskolan är obligatorisk. De olika förutsättningarna för förskolan och övrig skolverksamhet måste tas i beaktning för att inte skapa förvirring om hur undervisning i förskolan ska bedrivas menar artikelförfattarna.

Artikeln ger därefter ett antal exempel på forskning av undervisningsbegreppen didaktik och förskolepedagogik. I ett sådant exempel konstaterar Pramling Samuelsson och Pramling (2008) att utvecklingspedagogik som har en utgångspunkt i fenomenografi och utvecklingspsykologi som bygger på ”learning studies”, funkar bäst när lärandeobjektet är avgränsat och funkar sämre när lärarna inte är klara med vad lärandeobjektet är. Undervisningsbegreppets otydliga definition i förskolan är en konsekvens av bristen på klarhet kring lärandeobjektet (Nilsson, Lecusay & Alnervik 2018, s. 16).

Ett ytterligare exempel som artikeln lyfter upp är Reggio Emilias didaktiska förhållningssätt med utgångspunkt i barnens autentiska frågor, intressen och erfarenheter. Genom att ta vara på barnens tankar och känslor kan så kallade utforskande progettazione genomföras. Dessa är komplexa händelser med olika handlingar och aktiviteter på olika nivåer, både planerade och oplanerade och genom dialog mellan barn och vuxna. Hur påverkas dessa progettazione av att förskolan ska skapa didaktiska/pedagogiska aktiviteter kan man fråga sig (ibid, s. 20). Författarnas slutsats summeras i artikelns rubrik ~~och~~ det vill säga att begreppet undervisning ska vara en holistisk förskoledidaktik byggd på lek och utforskande med ett sociokulturellt och situerade perspektiv som ansats.

3.5 Undervisningsbegreppet och dess innebörder uttryckta av förskolans lärare.

I en publicerad studie av Jonsson, Williams och Pramling Samuelsson från 2017, om hur förskolans personal resonerar om undervisning av barn i förskolan, har fokusgruppssamtal använts för att samla in data från personal som arbetar med de yngsta barnen. Billigs diskursteoretiska termer har använts i analyser av personalens resonemang om undervisningsbegreppets innebörd. Studiens resultat påvisar att argument som förut kopplats till positionering gentemot undervisning, nu pekar på att undervisning i förskolan kan ses som en rättighet för barn. Undervisning som begrepp i förskolan får på så vis implikationer även för de yngsta i förskolan. Förskolans läroplan pekar ut nationella intentioner som viktiga för barnen att lära sig. Sådana intentioner, visar studien, fodrar ett riktat och medvetet arbete från förskollärares sida. Lärande och undervisning kan ses som två aspekter med inbördes relation. Undervisning skulle kunna vara att ta tillvara det som barn upplever som meningsfullt, samtidigt som barnens intresse riktas mot de innehållsdimensioner som vår kultur värderar i dagens samhälle gällande undervisning med barn (Jonsson, Williams & Pramling Samuelsson 2017, s. 18).

Utifrån förskolepersonalens samtal, visar studien även på att undervisningen beskrivs som en mer kravfylld diskurs än den verksamhet som bedrivits tidigare. Den minskade förekomsten av aktiviteter som lek eller skapande som inte har ett medvetet syfte, ges som exempel på att kraven höjts gällande att planera och genomföra målinriktade aktiviteter. Det befaras leda till en ”tråkigare” tillvaro för barnen och förväntningar på ständig, pedagogisk medvetenhet hos lärarna. Undervisning av ett visst innehåll kan uppstå spontant i situationer kring vad som helst, men sägs numera oftare vara knutet till mer planerade, medvetna innehållsaspekter, till skillnad från innan läroplanens uppdrag förändrades (Jonsson, Williams & Pramling Samuelsson 2017, s. 8).

3.6 Multivokal didaktisk modellering inom undervisning

I en studie med titeln ”Multivocal didactic modelling: Collaborative research regarding teaching and co-assessment in Swedish preschools” från 2019 som genomförts av Holmberg, Löf, Stensson och Vallberg Roth, utforskas syftet med olika undervisningstekniker som ingår i läroplanen för förskolan. Studien genomfördes under en treårsperiod och observerar de svårigheter som lärarna upplever runt begreppet undervisning i svenska förskolor. Tidigare forskning har fokuserat på lärande men inte på undervisning och det saknas långtidsstudier avseende undervisning i förskolorna. Syftet var att beskriva och utveckla kunskap om vad som kan känneteckna undervisning och gemensam utvärdering utifrån vetenskapliga grunder och beprövad erfarenhet (Holmberg, Löf, Stensson och Vallberg Roth 2019, s. 5).

Studien syftar också på att adressera utmaningar, möjligheter och omständigheter som förskollärare upplever i uppgiften att uppnå målen för förskolans uppdrag, som är under omarbetning i läroplanen. ”Förskolans läroplan kännetecknas av uppsatta mål och undervisningen definieras som ”målstyrd och utförd av förskollärare som riktar barns uppmärksamhet mot att stimulera utveckling och lärande genom förvärv och utveckling av kunskap och värderingar”, dock verkar läroplanens uppdrag vara oklart när det gäller begreppet undervisning. Forskningen i studien härrör från frågan om, undervisning modellerad genom gemensam utvärdering och sambedömning kan innefatta samplanering, feedback samt gemensam utvärdering (ibid, s. 5).

Forskning om gemensam utvärdering visar att den kan fungera som ett verktyg för samarbetsinlärning men dess framgång beror på ett antal faktorer som hur ofta det ska utföras och utgångspunkten. Studien tittade på de olika modellerna i undervisningsmetoderna,

nämmligen didaktiska modeller, teoriinformerade undervisningsarrangemang och multivokal didaktisk modellering. Forskningmodellerna bevisades på grundval av vetenskap och erfarenhet. Forskarna menar dock att multivokal didaktisk modellering kan användas som ett alternativ för undervisning, men rekommenderar att modellen behöver testas och studeras ytterligare. Följaktligen har teori-informerade undervisningsarrangemang med integrerade didaktiska modeller prövats och anses vara den mest lämpliga metoden för lärandeutveckling.

3.7 Förskoleundervisning i Sverige - ett yrke i förändring

I studien "Preschool teaching in Sweden - a profession in change" från 2011, som genomförts av Sonja Sheridan, Pia Williams, Anette Sandberg och Tuula Vuorinen undersöktes betydelsen av kompetensen hos förskollärare. Studiens fokus lades på lärarnas beskrivningar av deras tillvägagångssätt, kommunikation och interaktion med barn i förhållande till de övergripande målen i förskolans läroplan. Studien genomfördes på 30 svenska förskolor och baserades individuellt på förskollärarnas sociala interaktioner, kompetens, kunskap, färdigheter och attityder.

Studien visar att lärare verkar ha bred kunskap inom de flesta områdena av läroplanen men saknar konkreta sätt att genomföra undervisningen utifrån läroplanens riktlinjer. Betydelsen av lärarkompetens har förändrats över tid med samhällets förändringar, och omfattande forskning inom pedagogiken i tidig barndom belyser de olika undervisningsmetoder som lärare behöver för att lyckas.

"Lärare ses som en grupp av elever och förändringsagenter" och elever som deltar i en process för livslångt lärande. Ett barns utveckling sker som en komplex interaktion med skola, samhälle, kultur och samhälle som villkor för lärande. Även om den svenska läroplanen innehåller mål att sträva efter, saknar den nödvändiga riktlinjer för hur dessa mål ska uppnås, det är upp till lärarna att tolka dessa mål och förverkliga dem (Sheridan, Williams, Sandberg & Vuorinen 2011, s. 433).

Men för att målen ska förverkligas måste lärare ha kompetens och förståelse för de mål och uppgifter som i slutändan kommer att leda till barns lärande i förskolan. Lärare måste därför genomgå ett akademiskt utbildningsprogram på 3,5 år för att utbilda sig till att förstå läroplanens mål. Både programmet och läroplanen fokuserar på språk, matematik, teknik,

naturvetenskap, dokumentation, utvärdering och didaktiska frågor, med tiden kommer förskolorna att vara inlärningsorienterade.

Lärarkompetensen är den viktigaste aspekten av förskolans kvalitet och att kombinera kognitiv, social inläring, kommunikation mellan lärare och barn, samarbete och kreativitet kan det leda till högkvalitativa och positiva resultat för lärande. Lärare måste också ha fysisk, emotionell och kognitiv uppmärksamhet och medvetenhet som ingredienser för deras framgång. Det är nödvändigt för lärare att hålla sig uppdaterad, vidareutbilda sig, aktivt lyssna och hantera barnens behov, vara en förebild, strukturera sitt arbete, ta hand om och kunna utföra fler uppdrag. Man kan därför dra slutsatsen att lärarutbildning och kompetens kräver ett vetenskapligt synsätt och effektiva kunskaper (ibid, s. 434).

4. Teoretisk utgångspunkt

Syftet med denna empiriska studie är att undersöka förskolläraernas tolkningar och synpunkter på undervisning vid samling genom kvalitativa intervjuer som genomförs med erfarna förskollärare vill vi ta del av deras professionella uppfattning och tankar runt begreppen. Genom att använda kvalitativa intervjuer med möjlighet till fördjupnings- och uppföljande frågor ges möjlighet till en förståelse av hur förskollärarna upplever sin omgivning och sig själva. Med förhoppning om att utifrån resultatet kunna formulera en egen teori vill vi därför insamla så mycket kunskap som möjligt och tar avstamp utifrån en fenomenografisk ansats vilken kommer att redogöras för nedan.

4.1 Den fenomenografiska ansatsen

Ference Marton är en professor emeritus i pedagogik och var den som först utvecklade forskningsmetoden fenomenografi (Kroksmark 2011, s. 590) vilket används som metod i denna undersökning. Huvudsyftet för den fenomenografiska ansatsen är att beskriva människors uppfattning av fenomen. Forskningsansatsen har vuxit fram ur metodologiska erfarenheter och inte ur filosofisk idétradition som fenomenologin (Marton 1981, s. 181).

Fenomenografi är en metodologi för specifik form av kvalitativ analys som används framför allt inom pedagogiken. Ordet består av två delar fenomeno (-n) och grafi där fenomenon kan härledas ur det grekiska substantivet phainomenon som betyder ”det som visar sig”. Grafia betyder översatt ungefär att ”beskriva i ord eller i bild”. I praktiken innebär det att den

studerade saken kan visa sig på olika sätt beroende på vem som uppfattar och beskriver den, det kan till och med uppfattas som något det inte är. Fenomenografin täcker in vad människor uppfattar och hur uppfattningen är beskaffad. Uppfattningen bildas i perspektivet som människor har genom deras aspekt av den levda världen. Genom det intellektuella, kroppsliga, känslomässiga skapas en uppfattning utifrån en viss position i vardagen. (Kroksmark 2007, s 6).

Då vi ständigt utsätts för nya sinnesintryck förändras vår uppfattning vilket innebär att vi aldrig kan återvända till samma erfarenhet en gång till, då ständigt nya medvetandehåll ändras sammanhanget till något nytt. Vi kan återvända till samma objekt men aldrig till samma erfarenhet av det på samma sätt (ibid, s. 9).

Vår undersökning utgår från vad Marton kallar andra ordningens perspektiv det vill säga vilka uppfattningar, föreställningar och erfarenheter som förskollärarna har av samlings- och undervisningsmomentet. Andra ordningens perspektivet innebär hur en undersökningsfråga ställs utifrån andras erfarenhet, beskrivning av fenomenet och analys (Marton 1981, s. 177–179) varav den första ordningens perspektiv är hur världen är beskaffad.

4.2 Valet av fenomenografi

Eftersom undersökningen ämnar fånga förskollärarnas uppfattning av samlings- och undervisningsmomentet och inte vad vi kan finna i litteratur eller läromedel valdes fenomenografi som forskningsmetod. Fenomenografi skiljer på hur världen är beskaffad och vilka uppfattningar som människor har om världen, dessa benämns som först ordningen och andra ordningens perspektiv av Marton (Marton 1981, s. 177–179). Intresset för undersökning ligger i det andra ordningens perspektiv genom att tolka, förstå, erfara och uppfatta förskollärarna tankar runt de pedagogiska momenten. Om undersökningen skulle täcka området hur undervisningen sker under samlingen så hade vi kunnat studera läroböcker som beskriver pedagogiken i gruppaktiviteter och hänvisa till teorier om det kompetenta barnet av Lev Vygotskij men genom att ställa frågorna utifrån ett andra ordningens perspektiv undersöks människornas uppfattning om samlings- och undervisningsmomentet (Marton 1981, s. 180–181).

Genom att analysera empirin utifrån den fenomenografiska analysmetoden täcks hela processen från den första genomläsningen av materialet, till benämningen av kategorier

(Fejes & Thornberg 2019, s. 184–188), vilket underlättar att se mönster i förskollärarnas uppfattningar (Patel & Davidson 2019, s. 38).

En fenomenografisk forskningsansats tillåter den forskande att framhäva den subjektiva världen hos sina respondenter och deras förhållande till omvärlden (Samuelsson & Carlsson 2003, s. 57). Genom forskningen av förskollärarnas uppfattning om samlingar och möjligheterna till undervisning under dessa samlingar i verksamheten, anser vi att en fenomenografisk ansats är bäst lämpad för att besvara dessa frågeställningar. Särskilt då de ämnar undersöka hur olika individer resonerar kring olika fenomen och varför de förhåller sig på det sättet. Genom dessa förhållningssätt kan man få en allsidig och nyanserad bild av förskollärarnas tolkningar av samling och undervisning som begrepp inom förskolan.

5. Metod

Som bakgrund för undersökningen har vi använt oss av relevant litteratur och forskningsartiklar, detta för att undersökningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Den insamlade litteraturen har utgjort ett stöd under våra studier och den valda metoden har varit att genomföra kvalitativa intervjuer och analyserat dessa, samt tolkat intervjuvaren för att komma fram till ett resultat.

Intervjuerna genomfördes planerat och genomtänkt utifrån vilka faktorer som kunde påverka slutresultatet. Med hjälp av en intervjuguide skapades en orientering där bakgrunden och syftet med intervjuerna kortfattat framgick samt där samtycke av intervjupersonerna säkerställdes (Kvale & Brinkmann 2012, s. 144). Intervjuguiden var uppbyggt på intervjufrågor och inte forskningsfrågor för att underlätta samtalsmoment. Vi arbetade enskilt med intervjuerna utifrån gemensamma frågeställningar i syfte att samla in så mycket varierade data som möjligt. Genom att ha en fenomenografisk ansats har vi genom analyser kunnat förstå hur undervisningsbegreppet tolkades av pedagoger inom förskolans verksamhet.

5.1. Datainsamlingsmetod

För att utreda frågeställningen valde vi att använda oss av kvalitativa och semistrukturerade intervjuer. Eftersom kvalitativa data är beroende av meningsinnehåll och tolkning för att förstås, blir kvalitativa data till en valbar källa för forskning som angår människor (Thomassen 2007, s. 78). I och med detta, möjliggörs fler utredande frågeställningar, samt uppfångande av detaljer som kunde fallit mellan stolarna (Patel & Davidson 2019, s. 105).

För att dokumentera intervjuerna valde vi att spela in samtalen och på så sätt undvika att bli distraherade av att behöva föra anteckningar samtidigt samt få ett bättre flöde i samtalen. Inspelningen gav oss också möjlighet att återkomma till konversationerna och detaljstudera svaren. Genom detta förfarande kunde vi även garantera insamlingen av det behövda underlaget och vara aktiva lyssnare under intervjuerna (Löfgren 2014, s. 147). Löfgren berättar att dessa förutsättningar har kraftig inverkan på den informationen som uppstår.

För att besvara våra frågeställningar, formulerade vi ett flertal frågor som behandlade begreppet undervisning på flera olika sätt (se Bilaga 1). Frågornas struktur anpassades för att ge en tydlighet i intervjun och bestod av öppna och korta frågor för möjlighet till fylliga och reflekterande svar (Kvale & Brinkmann 2012, s. 146). Inledande var frågornas syfte att få en inblick av intervjupersonens erfarenhet och upplevelse av det undersökta fenomenet. Utifrån de svar som gavs ställdes fördjupningsfrågor för att få en tydlig förståelse av svaren. Vid behov ställdes även sonderande och specificerande frågor utifrån svaren för att få ytterligare detaljer.

Genom att utföra denna typ av semistrukturerad intervju, gav vi respondenterna fria förutsättningar för att förtydliga sina erfarenheter. Detta underlättade även för oss att analysera och leta efter mönster, eller samband mellan de olika svaren. Öppna frågor användes avslutningsvis för att ta reda på intervjupersonernas inställning till frågeställningarna. När intervjuerna var genomförda, transkriberades ljudupptagningen för att underlätta analys och granskningsprocessen.

5.2 Urval

Undersökning har genomförts med deltagande av certifierade förskollärare med erfarenhet från kommunala förskolor. Dessa förskollärare arbetar inom olika kommuner i Stockholmsområdet och har varierande längd av arbetslivserfarenhet och utbildning. Kontakter har nyttjats för att få tillgång till deltagarna och kunna genomföra intervjuer genom videosamtal och e-post. Patel och Davidson (2019) redogör för olika urvalsmetoder och syftet med metod för att återge tänkbara slutsatser och vid kvalitativa studier, är det vanligt att frekvent välja olika kombinationer av *bekvämlighetsurval* och *snöbollsurval*.

Bekvämlighetsurvalet består av de personer som är i stunden tillgängliga för den forskande. Den data som man får fram ger alltså inget slutgiltigt eller konstaterbart resultat. I stället kan den agera som underlag till vidare forskning eller som kopplingar mellan övrigt resultat.

Snöbollsurval innebär att forskaren i stället tar kontakt med ett antal människor som är relevanta för dennes undersökning. Sedan kan hen använda dessa för att ytterligare söka kontakt med fler deltagare (Patel & Davidson 2019, s. 141). Denna undersökning har använt sig av en kombination av bekvämlighetsurval och snöbollsurval, för att välja ut deltagarna i studien.

Totalt intervjuades sju förskollärare och för att finna dessa kontaktades tidigare arbetsplatser och verksamhetsförlagda utbildningsplatser. Eftersom en tidigare bekantskap fanns med flertalet av dessa deltagare var det bekvämt att uppsöka dessa personer. Initialt intervjuades våra handledare, för att sedan fortsätta med de övriga förskollärarna. Genom dessa kontakter, kunde andra förskollärare tillfrågas om sitt deltagande i undersökningen, det vill säga ett snöbollsurval.

Tabell 1: Presentation av deltagare.

Förskollärare	Genomförande av Intervjun	Arbetslivserfarenhet	Ålder på barngruppen	Kommunal/ privat förskola
F1	Via e-post	18 år	1–3 år	Kommunal
F2	Via e-post	15 år	3–5 år	Kommunal
F3	Via e-post	13 år	3–5 år	Kommunal
F4	Över videosamtal	22 år	1–5 år	Kommunal
F5	Över videosamtal	4 år	3–4 år	Kommunal
F6	Över videosamtal	2 år	1–3 år	Kommunal
F7	Över videosamtal	3 år	4–5 år	Kommunal

5.3 Genomförande av intervjuer

Vi genomförde sammanlagt sju intervjuer på fem olika kommunala förskolor i Stockholmsområdet. Tre av intervjuerna utfördes skriftligt, delvis på grund av restriktionerna för Covid-19 som gjorde att intervjuerna inte kunde utföras på plats. Resterande fyra intervjuer genomfördes via videosamtal, som även spelades in för att därefter transkriberas. Dessa inspelningar raderades efter transkribering, för att uppfylla GDPRs krav som föreligger för skyddande av personlig data. Varje intervju tog ungefär 30 minuter där fokus låg på förskollärarnas uppfattning av undervisning och hur samlingen ger möjlighet till undervisningstillfällen.

Innan intervjun delgavs deltagarna med ett antal intervjufrågor som exempel, informationsbrev och samtyckesblankett via e-post samt informerade om att de behövde finnas tillgängliga via telefon om eventuella frågor uppstod runt svaren om dessa var svårtolkade och behövde förtydligas. Samtyckesblanketten (Bilaga 3) var tvungen att undertecknas innan intervjun påbörjades.

5.4 Databearbetning

Bearbetningen av empirin har skett genom analyserande tolkning av resultaten med ett upptäckande tillvägagångssätt, induktivt, som bygger på helhet och sammanhang där också teman kan urskiljas (Patel & Davidson 2019, s. 57).

Intervjuernas bearbetning utgick ifrån frågeställningarna, hur beskriver förskollärarna samlingens funktion i förskolan samt hur dessa uppfattar samlingen som en möjlighet till undervisning. Undersökningen söker även förståelse av hur förskollärare tolkar begreppet undervisning i förskolans kontext.

Vid kvalitativa studier, behandlas främst textmaterial vilket kan omfatta studier, undersökningar och transkriptioner av intervjuer och vetenskapliga artiklar (Patel & Davidson 2019, s. 150). Alla video- och ljudinspelningar från undersökningens intervjuer transkriberades för att underlätta analys och öppna för en fenomenografisk granskning. Tolkningen bygger på analys av transkriberingen av intervjuerna samt kortare anteckningar som skrevs under samtalen. I syfte att försäkra att undersökningen blev metodiskt utförd, reflekterades de val och steg som togs, för att behålla relevans i analysen.

I resultatet och analysen, har citat noterats från våra deltagare som anses mest tydliggöra pedagogernas uppfattningar. Genom dessa citat kan deltagarnas tolkning och uppfattningar förklaras och lyftas fram. I transkriptionerna har även pauser markerat, för att framhäva tecken på komplexitet eller reflektion av frågan hos deltagarna. En gemensam analys och granskning av transkriberingarna, genom att bedöma förskollärarna svar och åsikter gjordes. I redovisningen har citat, kommentarer, tolkningar, teman och beskrivningar av omgivningen kombinerats, där slutligen utfallet av bearbetningen framställs (Patel & Davidson 2019, s. 152–153).

5.5 Analysmetod

Genom att nyttja oss av en fenomenografisk forskningsansats för att studera vår empiri, kunde deltagarnas uppfattningar fångas kring undervisning som begrepp och samling som fenomen. Med stöd av Patel och Davidsons beskrivning av forskningens väg, följdes ett induktivt arbetssätt (Patel & Davidson 2019, s. 27). Den fenomenografiska analysmetoden täcker hela processen från den första genomläsningen av materialet, till benämningen av kategorier och är uppdelad i sju steg (Fejes & Thornberg 2019, s. 184–188) enligt nedan.

I det första steget bekantade vi oss med materialet genom att transkribera intervjuvaren och noggrant läsa igenom transkriberingarna ett antal gånger. I andra steget som benämns som kondensation, startades analysen där de mest framträdande och betydelsefulla uttalandena i intervjuerna lyftes upp och sammanställdes i ett dokument för att senare grupperas och användas för jämförelse i en kvalitativ analys. Därefter utfördes en jämförelse av materialet, i syfte att påvisa likheter och skillnader inom materialet. Då det primära målet är att upptäcka variation och skillnader mellan olika uppfattningarna i transkriberingarna, analyseras också materialet för att se likheter, detta är steg tre i den fenomenografiska analysmodellen.

I steg fyra grupperades de likheter och skillnader som framkommit i föregående steg, och relaterade i sin tur dessa grupper till varandra. Till följd av detta artikulerades kategorier som steg fem, med fokus på likheter och själva kärnan av likheterna identifierades. Här skedde också en analys av gränsdragningen mellan de olika kategorierna för att tydliggöra likheter och vilka grupperingar som kunde slås ihop och vilka som var tillräckligt distinkta att förtjäna en egen kategori, vilket betydde att steg fyra fick upprepas för att komma fram till ett resultat. Namngivningen av de olika kategorierna skedde i steg sex där utgångspunkten var att hålla sig kort i namnskapandet och försöka fånga känslan i uppfattningarna från transkriberingarna.

I det avslutande steget sju, granskades och jämfördes uppfattningarna för att för att se om dessa kunde få plats fler än en kategori. Syftet var att en kategori skulle vara så uttömmande som möjligt och sammanslaget med andra likartade kategorier bilda studiens utfallsrum.

5.6 Etiska perspektiv och övervägande

Så som alla forskningsprojekt har studien utgått ifrån ett perspektiv som grundar sig i Vetenskapsrådets regler för forskningsetik (Patel & Davidson 2019, s. 84). Deltagarna i

intervjuerna kontaktades i förväg genom ett informationsbrev som skickades till de berörda parterna med syftet av undersökningen, tillsammans med möjligheten till att bestämma över sitt deltagande (Bilaga 2) och några exempel på intervjufrågor. I förhandsinformationen framgick de projektansvariga och deras institutionsanknytning, undersökningens syfte, hur de uppgifter som insamlas ska användas, hur och var forskningsresultaten kommer att offentliggöras och en beskrivning av hur undersökningen i stora drag var tänkt att genomföras (Vetenskapsrådet 2002, s. 7), även chefen för förskolan informerades om studien

Ett skriftligt samtycke med underskrift från varje deltagare säkerställdes där deltagarna fick delge sitt samtycke till ett frivilligt deltagande i undersökningen och möjlighet att när som helst, utan vidare förklaring, hade rätt att avbryta sitt deltagande, i enlighet med etikreglernas informationskrav (Löfdahl, Hjalmarsson & Franzén 2014, s. 36–37).

All insamlad information hanterades med största möjliga konfidentialitet och förvarades i lösenordsskyddade digitala foldrar på ett sådant sätt att obehöriga inte kunde ta del av dessa, i enlighet med Vetenskapsrådets konfidentialitetskrav (Patel & Davidson 2019, s. 84).

Uppgifter eller svar som kunde identifiera individer anonymiserades och all insamlad personliga data hanterades enligt EU:s GDPR förordning för att skydda integritet och sekretess (Vetenskapsrådet 2017, s. 71). För att uppfylla nyttjandekravet hanterades de insamlade uppgifterna endast för forskningsändamålet och inte på ett sådant sätt att det skulle påverka respondenten direkt. Information om hur resultatet kommer att publiceras och hur deltagarna kan ta del av resultatet delgavs också (Patel & Davidson 2019, s. 84–85).

6. Resultat och analys

Sju intervjuer har genomförts med förskollärare, som arbetar på olika kommunala förskolor i Stockholmsområdet (se Tabell 1). Intervjuerna har analyserats och sammanfattats i hänvisning till undervisning som begrepp och samlingsfenomenet.

Utifrån empirin och analys av förskollärarnas svar på våra intervjufrågor, har en kategorisering av gemensamma nämnare identifierats och en djupare analys har gjorts för att lyfta fram deltagarnas uppfattningar och tolkningar. Fenomenografi söker en förståelse av dessa uppfattningar för att kunna skapa en teori gällande förskollärarens erfarenhet av samling och undervisning som begrepp i förskolan. På samma sätt som Ference Marton (1981) beskriver att fenomenografin inte är intresserad av lärande i allmänhet för att förstå

lärande processen, är inte denna undersökning ett försök att förstå samling och undervisning utan snarare att fånga förskollärares uppfattning och förståelse som kan bygga vår egen teori runt ämnet utifrån den nyvunna kunskapen (Marton 1981, s. 182).

Som vi tidigare beskrivit, omfattar fenomenografi en synvinkel där systematisk reflektion siktar mot att belysa de faktorer som kan påverka människors världsbild eller åsikter (Patel & Davidson 2019, s. 37). Utmärkande för fenomenografin blir alltså granskandet av människans förståelse kring samspelet av uppfattningar som beskriver världen, och hur samspelet bidrar till att uppfattningen om världen ständigt förändras. Fenomenografin har mest nyttjats inom den pedagogiska forskningen men även inom den psykologiska. Den har även funnits inom vår forskning, som sökt svar på hur förskollärarna uppfattar samling och undervisning som begrepp i den egen verksamheten.

6.1 Samling utifrån förskollärares perspektiv

Förskollärarna som intervjuades upplever idag samlingen som ett återkommande arbetsmoment, där både barnen och pedagoger kan mötas och genomföra aktiviteter tillsammans utefter barnens behov och intressen. Deltagarna i undersökningen anser gemensamt att samlingsstunden är ett uppskattat moment med tillfällen för både planerad och spontan undervisning. Utifrån intervjuerna framträder en bild av samlingen som en meningsfull aktivitet som pedagoger bedriver dagligen och vid olika tidpunkter beroende på innehållet, under morgonen, innan lunchen och innan mellanmålet. Samlingarna har också varierande karaktär beroende på vem inom arbetslaget som leder samlingen, samt dennes bakgrund och kompetens inom området.

Deltagare F1:

Samlingen vi har dagligen. Målet med samlingen är att det ska vara ett tillfälle under dagen där vi samlas både i hel grupp och små grupper beroende på den barngrupp du har. Vi startar dagen tillsammans på ett lustfyllt sätt med lekar, dans, sånger, samtal, reflektion och sagor.

Samtliga deltagande förskollärare i denna undersökning har dagligen samling, i vissa fall flera gånger per dag, dock med olika innehåll. Det huvudsakliga syftet, som genomsyrar intervjuavaren, är att ge struktur till dagen, skapa kommunikation, bygga gemenskap och träna på socialt samspel. Genom barnen deltagande under samlingen utvecklas deras kommunikativa och sociala förmågor då barnen får möjlighet att lyssna på och respektera

varandra, öva på turtagning, uttrycka sina åsikter och tankar inför gruppen och ger möjlighet till att bli sedda.

Deltagare F3:

Vi har samtal om komplexa situationer som barnen känner igen sig i och hamnar i, exempelvis konflikter, vänskap osv.

Enligt förskollärarna gynnar samlingar barnens utveckling och lärande på ett både meningsfullt och roligt sätt, deras syn varierar när det gäller att planera och utföra samlingarna men deras gemensamma uppfattning är att man behöver ha ett tydligt syfte för att synliggöra lärandet. Vissa av lärarna tolkar samlingen som ett tillfälle för barnen att varva ned innan de börjar ett annat moment för dagen, dock ses det aldrig som ett tvingande moment att sitta med i samlingen.

Deltagare F1:

För mig som förskollärare ska samlingen vara en rolig och lockande undervisande aktivitet, där vi pedagoger ansvarar för planeringen och ansvarar för att åstadkomma lärande

Förskollärarna anser att ett av de viktigaste syftena med samlingarna är att utveckla samhörigheten och stärka gemenskap genom att skapa en rutin av känsla genom upprepade aktiviteter. De anser också att samlingar bekräftar barnen, så de i sin tur skapar trygghet i sin grupp, eftersom trygghet ger lust och vilja till att lära sig nya saker. Med utgångspunkt i upprepning och återkoppling, har alla förskolläraren en enad uppfattning om att trygghet skapar lärande.

Deltagare F5:

Jag tycker att det viktigt med upprepningar, det märker man också att barnen tycker, det är roligt när de kan, och vill vara med.

Utöver detta beskriver förskollärarna att samlingar är ett bra tillfälle för att samla barnen och tillsammans reflektera utifrån det pågående arbetet i verksamheten. De menar att barnen får höra varandras tankar och åsikter om det pågående arbetet, detta i sin tur stimulerar och sätter i gång barnens tankeprocess och lärande. Även i detta tillfälle är det viktigt att kunna fånga barnens intresse och tankar för att vidareutveckla arbetet, samt bygga samlingarna utifrån barnens önskan och behov.

Deltagare F7:

Samlingar är för mig ett fantastiskt tillfälle för att utvidga barnens syn och fantasin genom samtal.

Alla intervjuade förskollärare använder också en liten del av arbetslagets reflektionstid för att utvärdera vilka aktiviteter och moment som kan ses som gynnande och vilka moment som fungerat mindre bra och behöver justeras för att uppnå dess syfte. Lärarnas egen planeringstid används för att förbereda samlingarna, exempelvis genom att välja ut böcker, förbereda så kallade sångpåsar, skapa material för olika lekar eller projektarbete.

6.2 Samlingens innehåll och genomförandet

Samtliga förskollärare använder samlingen i en variation av olika syften och konstaterar att genom att tid ges för reflektion kan ett undervisningstillfälle skapas, baserat på vad som ämnas, uppnås beroende på tidpunkt på dagen, exempelvis sångsamling, projektsamling, morgonsamling, språksamling osv. Strukturen på samlingar varierar också utifrån antalet närvarande barnen på förskolan, vilka kamrater som är närvarande och hur barnens humör är för stunden.

Deltagare F2:

Samlingen innehåller alltid ett inslag av närvarokontroll där vi går igenom tillsammans med barnen vilka som är på förskolan och vilka som är hemma.

Samlingar börjar ofta med att samlas på en lugn plats, för att inte bli störd av andra i närmiljön. Stunden inleds med en namnsång, för att tydliggöra för barnen vilka som deltar och markera början på samlingen. På så vis bildar barnen en konkret uppfattning om vilka som är med, och även vilka som är frånvarande för stunden.

Deltagare F4:

Vi slutar samlingen med sången om mat. De är ganska bra att förbereda barnen för vad som kommer hända härnäst och markerar samtidigt att samlingen slut.

Som tidigare benämnt, bör samlingar vara roliga, intressanta och lustfyllda genom att använda olika rekvisita som till exempel, böcker, så kallade sångpåsar, bilder och olika lekar. Förutom att vara närvarande och lyhörd höjer en tydlig ledare kvalitén av undervisningen.

Den gemensamma uppfattningen hos de intervjuade förskollärarna, är att specifikt planerad undervisning inom ett område, exempelvis språk, matematik, och projektarbete, gynnar barns kollektiva lärande. Boksamtal, språklekar- och övningar, bokstavs- och ljudlekar, dramatisering, ramsor och sånger är de vanligaste aktiviteterna utifrån läroplanens mål.

Att använda konkreta material under samlingarna, ökar både barnens engagemang och delaktighet, understryker förskollärarna i studien. De påpekar även att barnen annars riskerar att bli passiva och enbart lyssnar på pedagogerna utan delaktighet, vilket gör att barnen tappar intresse och tålamod.

Deltagare F1:

För mig är det viktigt att alltid utgå från barnen ~~tex~~ till exempel något de pratat om på morgonen, om de tagit med en sak de gjort, deras tankar och idéer och sedan utifrån det väva in det i olika lekar, utforskande ~~tex~~ till exempel söka efter information och sagor, samt sånger.

De intervjuade förskollärarna har även en enhällig uppfattning, att samlingarnas innehåll och struktur påverkar barnens engagemang i samlingarna. Vidare beskriver de även hur nyckeln till en givande samling är att utgå från barnens intressen, och att kunna uppvisa finkänslighet för hur lång en samling bör vara för att vara lärorik.

6.3 Undervisning utifrån förskollärares perspektiv

Samtliga förskollärare i undersökningen uppfattar att undervisning i högsta grad alltid har funnits inom förskolan även om just begreppet undervisning inte alltid har använts. Utöver detta så anses begreppet undervisning ha en väldigt akademisk klang som avskräcker många som arbetar inom förskolan för att det ska bli för formellt och tungarbetat.

Deltagare F4:

Undervisning i förskolans kontext, är verkligen inte någonting nytt, vi har bara snurrat in på begreppen och att det blir mer styrt, utan det är någonting som man alltid har gjort.

Initialt kan en oro uppfattas för obekanta begrepp gällande hur det ska tolkas i förskolans kontext men att efter en period så vänjer sig personalen med det nya begreppet då det tydliggörs för både pedagoger och ledningen vad begreppet innebär. Undervisning behöver

förberedelse och analytisk förmåga vilket med tid leder till en ökad kvalitet i förskolan genom att yrkesstatusen för lärarna lyfts.

Vidare förklarar förskollärarna att undervisning är en stor del av barnens tid på förskolan och att ansvaret är att väcka barnens intresse inom olika ämnen såsom exempelvis matematik och språk genom att undersöka och lära tillsammans. Om inte barnen visar intresse eller engagemang anses undervisningen vara ett förlorat undervisningstillfälle för förskolläraren som ansvarar för det pedagogiska innehållet. För att spontana undervisningar ska lyckas krävs det att förskolläraren har kunskap och kompetens om läroplanens mål för att sedan kunna koppla ihop de olika lärandeprocesserna. Förskollärarna är enade i en uppfattning om att spontan undervisning sker kontinuerligt, närsomhelst och i alla möjliga sammanhang inom förskolans verksamhet. De ger exempel på dessa spontana händelser och menar att genom att delta i barnens samtal, lyssna på deras funderingar och fånga deras nyfikenhet kring något spontant, på sätt pedagogerna själva inte har tänkt sig, öppnas vägen för en undervisningssituation. Förskollärarna berättar vidare att för skapa ett undervisningsmoment krävs det att pedagogen ska ha kompetens att ta emot barnens tankar och frågor, för att kunna koppla det till barnets förståelse av ämnet. Utöver detta behöver pedagoger även vara en samtalspartner till barnen, för att bolla och utveckla barnens tankar vidare i frågan.

Deltagare F5:

Undervisning är någonting som pågår hela tiden oavsett vilken situation jag hamnar i med barnen.

En av förskollärarna beskriver sina tankar och tolkning om hur spontan undervisning är mer gynnande för barnen, eftersom man skapar det bästa förutsättningarna i den mån man kan för att fostra meningsfulla stunder för barnen i sitt lärande. Hen berättar vidare att eftersom det är barnens intresse som är i fokus, är det enklare att skapa ett meningsfullt tillfälle för barnen. Särskilt i jämförelse med att kämpa för att uppnå målen av planerade undervisningssituationer där inte barnen visat något intresse.

Deltagare F1:

Lärandet handlar om det som sker i barnet och undervisning handlar om pedagogens sätt som skapar lärande för barnet.

En framgångsfaktor i processen är att vara en aktiv och lyhörd lärare som hjälper barnen i sitt lärande genom att stimulera med metafrågor, reflektera tillsammans och bistå barnen i att

komma fram till lösningar i sitt eget lärande. På detta sätt blir barnen mer delaktiga och ges inflytande i sitt lärande i enlighet med läroplanen.

Majoriteten av förskollärarna beskriver i intervjuerna hur en målinriktad undervisning kräver tydlig planering, syfte och användandet av flera metoder för att lyckas. Som pedagog ska man även stimulera och utmana barnen utifrån läroplanens mål, i syfte att leda utvecklingen och lärandet hos varje individ. Även om pedagogerna understryker att deras förhållningssätt spelar en betydande roll under planerade aktiviteter för att stötta barnen i sitt lärande, tankar, och handling, tar det också viktig tid från barnen. De menar att planering och utredning av möjliga aktiviteter som givande undervisningsmoment, är ett tidskrävande arbete som kräver reflektion och analys. Tiden som kunde spenderats med barnen och hypotetiskt kunna bli spontana tillfällen för undervisning, blir i stället till planeringstid är vissa pedagogers uppfattning i intervjun. Samtliga förskollärare uttrycker dock att de i ett planerande arbetssätt behöver mer tid, utöver befintlig arbetstid, för att ha tid för båda momenten.

I tolkningen av hur förskollärarna planerar sin undervisning framgår det att detta sker genom att söka information och fakta utifrån barnens intressen, reflektera tillsammans med barnen och vara lyhörda. På så vis kan pedagogerna bilda sig en idé av hur undervisningen kan ske. Processen att förbereda material och en god miljö för alla, säkerställer att barnen får möjlighet att lära och utvecklas utifrån sina förmågor på egna villkor.

Deltagare F7:

Vi gör så att barnets andra färdigheter också kommer in i arbetet. Det kan vara estetiska lärprocesser exempelvis rita, sjunga, dansa, drama eller skapa och titta på filmer.

En intervjuad förskollärare berättar om att barnen ska få tillfällen att uttrycka sina tankar, känslor, åsikter och identitet vid samlingar, för att en utveckling ska ske inom barnet. Estetiska lärprocesser såsom musik, dans, bild och dramatisering används dagligen i verksamheten för att ge möjlighet till barnen att lära och uttrycka sig på olika sätt inom det estetiska.

6.4 Undervisning genom lärande, lek och omsorg

I intervjuerna uttrycker förskollärarna att de inte uppfattar att undervisning genom lärande, lek och omsorg sker i en djupare kontext eller utifrån en specifik metod gällande, utan ser att det i stället bör ses som ett samspel mellan alla tre områden som inte går att separera. Alla

tillfällen under en dag ses som situationer där man lär sig oavsett om det sker medvetet eller inte, spontant eller planerat.

Deltagare F6:

Jag har svårt att dela på lärande och omsorg för att jag tycker att i omsorg finns mycket lärande.

”Leken är och bör vara central i barnens dag” anser F3, en annan av deltagarna. Vid sammanställning av alla övriga intervjuer håller andra respondenter med om detta och har även denna uppfattning runt förhållningssättet för undervisningar. Samtliga är eniga om att leken är central och grundläggande för barns lärande inom förskolans verksamhet. Lekens påverkan på fantasin och upplevelser, och utöver det kognitiva stimulerar barnens lärande samt de sociala förmågorna och motoriken. Därmed ges barnen möjlighet att bearbeta sina upplevelser, skapa relationer samt upptäcka och utveckla sin egen identitet.

Deltagare F3:

När undervisningen sker genom lek triggas ofta barnets intresse och nyfikenhet, och ser att det är givande att delta. Den traditionella undervisningen eller förmedlingspedagogiken upplever jag personligen ger sämre resultat, då barnet inte kan göra den personlig och till sin egen. När barnet däremot får använda sig av sina erfarenheter, sina förkunskaper och sin egen kropp i leken blir innehållet kopplat till barnet självt. Att det är undervisning kanske inte uppfattas av barnet själv, men tar ändå med sig den och bevarar den i sin ryggsäck av erfarenheter.

I det demokratiska samhället är det viktigt att delta som god medborgare och grunden till detta cementeras i förskolan, anser förskollärarna i sina intervjuer vilket även framgår av förskolans läroplan (Lpfö 2018, s. 5). Av denna anledning är det viktigt att barnen får möjlighet att stärka och utveckla sin empati, förståelse för sina medmänniskor och uppfattningar, tolkar förskollärarna det.

Sammanfattningsvis berättar alla intervjurespondenter att omsorg, lek och lärande kompletterar varandra för en gynnande undervisning och genom synergier mellan de tre områdena skapas förutsättningar för fortsatt lärande och personlig utveckling. Det krävs en grundläggande trygghet inför miljön, pedagogerna och den övriga barngruppen. Trygghet är

därmed en väsentlig del av den omsorg pedagoger ständigt arbetar med, för att skapa de bästa förutsättningar för barnet att lyckas.

7. Diskussion och slutsats

Utifrån de resultat som uppkommit under analysens gång, kommer vi i detta avslutandekapitel granska resultatet utifrån forskning, litteratur och läroplanen. Eftersom syftet med undersökningen är att upptäcka förskollärares uppfattningar på undervisningsbegreppet och hur samlingar tolkas som undervisningsmoment, ämnar vi även att granska frågeställningarna utifrån vår empiri och tidigare forskning.

7.1 Samlingens funktion och möjlighet till undervisning

Enligt vår samlade bedömning ger de deltagarna en samstämmig bild av samlingar som en naturlig del av undervisningen som sker på förskolan. Samling beskrivs som ett återkommande moment under dagen, vilket möjliggör att utgå från barnens intresse och behov vid val av innehåll. Samlingen anses vara både ett planerat och ett spontant moment, där förskollärarna kan möta barnen i ett gemensamt forum som tar hänsyn till barnens upplevelser och intressen. Beroende på pedagogens bakgrund kan samlingarna ha olika karaktär, men deltagarna anser enhälligt att det viktigaste med momentet är barnens möjlighet till ett socialt samspel och gemenskap. Barnens lärandeprocesser stimuleras genom olika estetiska uttrycksformer och kommunikation samt samlingens återkommande natur bidrar till att skapa en rutin kring undervisning vilket de intervjuade förskollärarna menar ger barnen trygghet och främjar lärandet.

Med stöd av läroplanens definition, ser vi på undervisning som tillfällen som utmanar och stimulerar barn till att utveckla sina läroprocesser (Lpfö 2018, s. 7). En lyckad undervisning uppmuntrar barnen till att söka ny information och tänka kritiskt kring sin omvärld och identitet. Vid analys av intervjuerna och tidigare forskning kan konstateras att undervisning ofta sker målmedvetet. Vid tydligt planerade samlingar talar pedagogerna mer och styr samlingen utifrån läroplanens innehåll. Detta lyfter dock frågan om hur gynnande undervisningar, är för barnen då barnens engagemang visats sjunka i denna form (Bustamante et al. 2018).

I studien "Circle Time Revisited" (2018) menar Bustamante et al. att samlingar har stor potential till att bli meningsfulla undervisningstillfällen med barnens deltagande och inflytande, där det är viktigt att utöva interaktiva utbyten genom samtal och ta vara på barnens intresse och behov. Deltagarna i denna undersökning berättar att samlingar är en daglig aktivitet som barnen är vana vid och det därför är viktig att förnya innehållet för att bibehålla barnens uppmärksamhet. Variation är nyckeln till fortsatt utveckling och genom att utforma samlingar grundat på barnens intressen och inblick i barns inre värld, kan pedagoger hålla samlingar fascinerande och interaktiva. Utöver detta kan variation och anpassat innehåll, skapa en bredare undervisning som täcker många viktiga punkter på en samma gång. Bustamante et al. (2018) belyser också i sin studie hur pedagoger oftare tar mer plats under samlingarna än barnen. Vissa av de intervjuade förskollärarna berättar att barnen får träna på att våga prata inför andra på ett demokratiskt sätt under samlingen. De övar även på att i turordning lyssna på varandra, bli lyssnad på, bli sedd och respekterad i ett socialt samspel. Just detta understryker Yifat och Zadunaisky-Ehrlich i studien "Teachers Talk in Preschools During Circle Time" (2012) där de menar att upprepningar och övningar utvecklar barnens språkliga förmågor och när pedagogerna är lyhörda och återger det barnen har berättat, bekräftas deras tankegångar och leder till en fördjupad konversation. Genom fingertoppskänsla kan pedagoger även forma dessa konversationer till undervisningstillfällen som tar vara på barnens intresse. Samtal är alltså den huvudsakliga interaktionen under samlingarna mellan barn och pedagog som leder, även om musik och andra aktiviteter också är en naturlig del av samlingen.

Ett par av deltagarna i denna undersökning berättar att spontana samlingar och undervisningstillfällen kan vara värdefulla för att förvandla oväntade stunder till undervisning på barnens egna villkor. Bland annat kan komplexa situationer som uppstår under dagen tas upp under samlingen och lösas genom samtal mellan barn och pedagoger i gruppen. Genom att ta hänsyn till barnens tankar, intressen och viljor, förstärks även barnens självkänsla och relationer kan byggas med kamrater. Med en bekräftad identitet, kan barn även uppmuntras till att själv söka information och driva sin egen undervisning. Eide et al. menar i "Små barns medverkan i samlingsstunder" (2008), att strukturen i samlingarna bör vara flexibla och ha möjlighet till ändring, där pedagogen tar vara på gruppens behov och tillsammans fattar demokratiska beslut. Med planering och struktur kan förskolläraren medvetet inkludera alla barn, och ta särskild hänsyn till allas olika förmågor. På så vis, kan man försäkra sig om att

ingen hamnar utanför, och att alla barn kan bli delaktiga i sin undervisning på ett lustfyllt sätt.

7.2 Begreppet undervisning inom förskolan

Enligt läroplanen ska undervisning ämna till att stimulera och utmana barnen till utveckling och lärande. Detta kan ske både planerat och spontant då lärandet sker hela tiden (Lpfö 2018, s. 7). Undersökningen bekräftar även att både planerad och spontan undervisning är att eftersträva dock så lyfter förskollärarna fram att den arbetstid som krävs för planerad undervisning i förskolan idag inte räcker till och att det därför sker en högre fokusering på spontan undervisning.

Studien ”Undervisning i förskolan: holistisk förskoledidaktik byggd på lek och utforskande” (2018) av Nilsson, Lecusay och Alnervik anger att kraven på dagens förskollärare att vara en närvarande förebild och mentor under hela arbetsdagen skiljer sig markant från övriga skolverksamhet där lektioner bland annat är tidsbegränsade och ämnesavgränsade och att förskolan är frivillig medan grundskolan är obligatorisk. Situationen kan därför lätt uppfattas övermäktig och leda till att undervisning blir svår att bedriva på djupet och i stället sker övervägande via spontana moment. Denna slutsats följer resultatet av studien ”Preschool teaching in Sweden - a profession in change” (2011) som belyst vilka sociala interaktioner, kompetens, kunskap, färdigheter och attityder som svenska förskollärare måste besitta för att lyckas i sitt uppdrag. I artikeln konstateras att läraren idag verkar ha begränsad kunskap snarare än en djupare kunskap inom de flesta områdena av läroplanen vilken är en förutsättning för att engagera sig och stödja barnens mångfald av idéer och förslag dock finns det en förståelse av hela läroplanen. Pramling och Pramling Samuelsson poängterar att undervisningen i förskolan måste anpassas efter vad förskolläraren ser samt lyssna och agera utifrån vad som observeras. Genom att skapa en lekfull undervisning som lämnar utrymme för barns initiativ kan barnens intresse och lust att lära fångas (Eidevald & Engdahl 2018, s. 97).

Som tidigare konstaterat så uppfattar de intervjuade förskollärarna att undervisningen sker hela tiden inom alla moment och inte enbart vid enskilda tillfällen. Undervisning genom lärande, lek och omsorg tolkas inte heller som enskilda ämnen utan snarare som en helhet som är svår att separera. Speciellt leken är enligt förskollärarnas uppfattning något som måste genomsyra allt som berör barnens lärande vilket även tidigare forskning av Nilsson et al.

(2018) som skrivit studien ”Undervisning i förskolan: Holistisk förskoledidaktik byggd på lek och utforskande”, kommer fram till. I studien konstateras att bristen av en tydlig definition av undervisning anpassad för förskolan skapar förvirring om lärandeobjektet. Då flera undervisningsmetoder, som idag finns inom förskolans verksamhet, bygger på interaktion på ett lekfullt och lustfyllt sätt med barnen uppstår ett dilemma då den definitionen av undervisning enbart bygger på målstyrda didaktiska/pedagogiska processer med begränsat utrymme för en personifiering av lärandet och utveckling genom just lek. Problematiken runt en undervisning med definitionen som ”målstyrd och utförd av förskollärare som riktar barns uppmärksamhet mot att stimulera utveckling och lärande genom förvärv och utveckling av kunskap och värderingar” tas även upp i studien ”Multivocal didactic modelling: Collaborative research regarding teaching and co-assessment in Swedish preschools” som genomförts av Holmberg et al (2019).

En av anledningarna till att läroplanen uppdaterades 2018 var Skolinspektionens kvalitetsgranskande rapporter om förskolans som lyfte fram ovanstående problematik men konstaterade också förskollärarnas uppfattning att undervisningen fanns överallt inom verksamheten under alla tillfällen. Detta konstaterade från Skolinspektionen 2016 är fortfarande närvarande i dagens förskolor utifrån vår undersökning där deltagarnas uppfattning är att ”undervisning är någonting som pågår hela tiden” (Deltagare F5) oavsett situation.

Omsorg, lek och lärande bör ses som en helhet som kompletterar varandra och utan detta uppstår en svårighet att skapa trygghet för barnen som krävs för att skapa de bästa förutsättningar för barnet att lyckas. Även Eidevald och Engdahl (2018) betonar att undervisning måste präglas av omsorg om barnets välbefinnande och trygghet (Eidevald & Engdahl 2018, s. 119).

Tidigare forskning i studien ”Undervisningsbegreppet och dess innebörder uttryckta av förskolans lärare” från 2017 av Jonsson, Williams och Pramling Samuelsson, visar på att undervisningen numera tolkas som en mer kravfylld diskurs än tidigare då en mindre del aktiviteter med lek eller skapande utan en planerad målstyrd process genomförs. Studien prognostiserar att ändringen av hur undervisningen bedrivs kommer att leda till en mindre lustfylld tillvaro för barnen med högre förväntningar på alla parter.

7.3 Metoddiskussion

När fenomenografi används som en kvalitativ forskningsmetod, måste man anta ett icke-dualistiskt tillvägagångssätt vilket innebär att inte fokusera på hypotetiska mentala strukturer som är avskilda från världen. Ference Marton gör antagandet att fenomenografin är relationell, att människan och världen upprättar en relation till varandra. Detta betyder att världen existerar i sin egen verklighet och att människan finns i sin egen verklighet men att det vi uppfattar är en relation som ligger mellan världen och människan. Det finns ingen materialistisk verklig värld som existerar självständigt och därför kan inte världen och människan existera utan ett beroende av varandra.

I stället för att försöka att separera de två koncepten så bör vi i stället försöka att förstå de genom en icke-dualistiskt synsätt, att se hur de båda definierar varandra genom att relatera till varandra. En uppfattning är en sammanslagning av både värld och människa till en konstitution värld/människa. (Kroksmark 2011, s. 596–597). Ett fenomen är definierat som något vi uppfattar med hjälp av våra sinnen snarare än tankar och intuition (Kroksmark 2011, s. 594). I denna metoddiskussion går igenom de stadier av den empiriska forskningen där en fenomenografisk ansats har använts som tillgångsvägssätt.

7.3.1 Insamling av data

Vi anser oss inte som några experter på att undersöka data från ett fenomenografiskt tillgångsvägssätt och upplevde att det var en utmaning att genomföra processen. Vår kunskap av fenomenografi kommer enbart från vad vi läst i teorin och det saknades praktisk erfarenhet om metoden. Vi har genomfört sju intervjuer med förskollärare från olika kommuner i Stockholmsområdet, alla med relevant erfarenhet förskoleverksamheten. Vi bedömde att sju deltagare var tillräckligt för att garantera en tillräcklig variation i vår forskning och att utöka antalet deltagare hade blivit övermäktigt att hantera inom de begränsade tid som var tillgänglig för att kunna slutföra studien i tid.

Den första uppgiften var att säkerställa att det fanns empiri för analys och det steget utfördes genom att planera aktiviteterna för inhämtningen av data. Genom att bestämma hur många som skulle intervjuas, vilka dessa var, sammansättningen av frågor och ordningsföljden av dessa kunde en intervjuguide skapas som en hjälp vid intervjutillfällena. Reliabilitet i vår undersökning anser vi är grunden i den fenomenografiska forskningen och genomsyrar alla våra arbetsmetoder. För varje intervju använde vi ett identiskt öppningsförfarande och vi

tillförde inga ytterligare frågor under intervjuens gång förutom saker som redan hade adresseras av förskollärarna själva i intervjuerna och då i syfte att förtydliga svaren som givits. Eventuella kommentarer på svaren skulle kunna ha påverkat förskollärarnas uppfattning och tolkning av fenomenet och det ville vi undvika.

Fokus för undersökningen var att finna förskollärarnas uppfattning av undervisning och samling i förskolan. Viktigt att understryka är att dessa uppfattningar, kan ha påverkats av våra egna erfarenheter och tolkningar av deltagarnas beskrivningar. Detta eftersom den egentliga uppfattningen vilar hos en annan individ än oss själva men genom gemensamma diskussioner och reflektioner har en medvetenhet om vår erfarenhet och ståndpunkt kunna fastställas och samtidigt kunna säkerställa att det inte påverkar studiens validitet.

Den metodiska processen har följts för informationsinhämtningen via kommunikation via epost och schemalagda möten med hjälp av videosamtal har genomförts. Varje förskollärare intervjuades individuellt och gavs möjlighet att beskriva sin erfarenhet och uppfattning om fenomenet efter att ha gett samtycke till deltagande och blivit informerad om det forskningsetiska regelverket som vi följt under hela processen.

För datainsamlingen så delades intervjufrågorna in i inledande frågor och fördjupningsfrågor samt avslutande frågor. På detta strukturerade sätt kunde vi undvika att nya frågor uppstod under intervjuerna annat än de som planerats för. Det betydde även att alla förskollärare som blev intervjuad fick samma frågor utan avvikelser. Frågorna var konstruerade för att fånga förskollärarnas erfarenhet av fenomenet, till exempel i form av hur många år av yrkesutövning som varje deltagare hade. De inledande frågorna följdes upp av fördjupningsfrågor som var fokuserade på det undersökande fenomenet och de avslutande frågor berörde förskollärarnas uppfattning om frågorna och intervjun som helhet.

Intervjuerna som genomfördes över videosamtal spelades in och transkriberades, därefter analyserades all data som samlats in och sorterades i ett mindre antal kategorier som bäst kunde besvara forskningsfrågan i undersökningen. Den enda informationen som användes för att utveckla kategorierna i analysfasen är den som fanns med i transkriptionerna.

Under intervjumomenten uppstod tillfällen där förskollärarnas svar på vissa frågor, var så pass uttömmande att de ibland gled över på nästkommande intervjufråga och att den frågan också blev indirekt besvarad. För att undvika detta dilemma så borde en pilotstudie ha utförts där tekniken och frågorna prövades för att samla informationen och testa upplägget som vi planerade för (Patel & Davidson 2019, s. 81). På detta vis hade en optimering av

intervjutillfällena kunna uppnåts. I analysfasen användes endast data från transkriptionerna och de skriftliga svaren från våra deltagare.

De deltagande förskollärarna varierande bakgrund och erfarenhet inom förskolläraryrket möjliggjorde att fenomenet kunde ses utifrån en maximering av variation. En observation på förskolan av fenomenet hade varit att föredra men på grund av den pågående pandemin så var detta inte möjligt. Covid-19 förhindrade att observationer utfördes på de olika förskolorna och även möjligheten av att genomföra gruppintervjuer med fokusgrupper. Genom observationer, kunde en egen konkret uppfattning skapats runt fenomenet och lett till en fördjupning i ämnet. Genom att kunna utföra observation på förskolorna, innan genomförandet av intervjuerna, kunde en omformulering av frågorna skett som nuvarande situation inte möjliggjorde. Observationer skulle även ha tillåtit oss att bevittna hur barnen själva agerar under samlingarna och vid undervisningen.

Ett antal olika uppfattningar om fenomenet vilket var att förvänta då datainsamlingen utgick från kvalitativa intervjuer. Då undersökningen hade en fenomenografisk ansats ville vi fånga flera uppfattningar och tolkningar av fenomenet genom att sortera in de olika skillnaderna i kategorier. För att lyckas med denna kategorisering krävdes att vi analyserade empirin om och om igen för att kunna se variationer i den och komma fram till ett resultat.

7.4 Slutsats

Syftet med vår studie var att ta reda på förskollärarens beskrivning av samling som funktion i förskolans och deras uppfattning om samling som möjlighet till undervisning samt tolkningen av begreppet undervisning inom förskolans kontext. Utifrån den undersökning som vi genomfört kan vi dra följande slutsatser.

Alla intervjuade förskollärare anser dessutom samstämmigt att undervisningen sker hela tiden under en arbetsdag och inte enbart vid planerade tillfällen eller aktiviteter och att samlingen är viktigt och en essentiell del för att kunna bedriva undervisningen på förskolan, speciellt undervisning som ett planerat moment. Samlingen ger gruppen möjlighet att skapa sociala band, utveckla språk, empati, turtagning, tålmod och många fler grundläggande färdigheter som förbereder barnen för att kunna ta steget upp till grundskolans verksamhet. Samlingen har varit en naturlig del av förskolans rutiner under årtionden trots att fenomenet inte nämns i

läroplanen vilket kan uppfattas paradoxalt när alla förskollärare, oavsett arbetslivserfarenhet, uttrycker vikten av samlingen för barnens undervisning och utveckling.

Samlingen kan dock problematiseras då det är ett moment som är vuxensturt och där pedagogen bestämmer formerna för hur samlingen ska genomföras, detta sker trots fokuseringen på att inkludera barnen i all verksamhet som bedrivs inom förskolan vilket kan anses vara motsägelsefullt.

Undervisningen som begrepp sammanfattas som inte ett nytt fenomen inom förskolan utan anses alltid ha funnits inom verksamheten, utifrån hur länge deltagaren har arbetat inom yrket. Den skillnad som numera upplevs är att undervisning diskuteras mer aktivt i termer av strukturerade och planerade moment från förskolans ledning efter Skolinspektionens tidigare rapporter om behovet av att definiera och konkretisera begreppet undervisning i förskolan då detta inte ansågs uppfylla de krav som ställs från myndigheten. Skolinspektionens rapporter ledde till att Skolverket uppdaterade förskolans läroplan 2018 för att definiera begreppen och harmonisera definitionen av undervisning mot skollagen. Förskollärarna uttryckte en utmaning med att likställa förskolans undervisning med definitionen som råder i grundskolans av flera anledningar. En av anledningarna som nämndes var kraven på målinriktade processer som styrande för undervisningen vilket kan leda till mindre spontanitet och ett mera formellt arbetssätt när all interaktion förväntas ske med ett syfte. En annan anledning är den förväntade extra tiden som det innebär att planera en hel dags undervisningen utefter tidigare nämnda krav.

Lek, lärande och omsorg, ansåg av deltagarna, inte gå att separera som processer utan de bedöms agera i samspel med varandra. Omsorg ska ske på ett lekfullt sätt och i omsorg finns mycket lärande som en studiedeltagare uttryckte sig. Uppfattningen att alla moment och aktiviteter på förskolan som sker under dagen sker i samverkan med barnens utveckling som helhet var mer tydligt hos de förskollärare som arbetat länge inom förskolan men förekom även hos övriga deltagare.

Vår analys och tolkning av resultatet från våra intervjuer ger en bild av förskollärare som beskriver samling och vikten av samlingen på ett liknande sätt oavsett förskola och praktisk erfarenhet. Förskollärarnas tolkning av undervisning som begrepp skiljer inte heller markant från varandra, dock finns det olika uppfattning om huruvida undervisning som begrepp alltid funnit inom förskolans verksamhet eller om det ska anses vara ett nytt fenomen. Den

varierande uppfattningen kan dock återspeglas i hur länge som respektive deltagare har arbetat inom förskoleverksamheten.

Den uppdaterade läroplanen för förskolan förväntas ge vägledning i hur undervisningen i förskolan ska bedrivas och vad det innebär för verksamheten men med tiden finns risk för ett dilemma när förskolans verksamhet och grundskolans likställs och skollagen stipulerar att det ska vara målstyrda processer som sätter agendan för undervisning som begrepp och vilka som skulle få bedriva den typen av verksamhet utifrån utbildning.

8. Vidare forskning

Undervisning som begrepp inom förskolan bör fortfarande anses vara nytt, och har ännu inte hunnit etablera sig fullt ut inom förskoleväsendet. För att förstå ämnet bättre behövs fler fördjupade studier i framtiden för att kunna följa utvecklingen av begreppet och dess roll i förskolan utifrån flera aspekter. Olika infallsvinklar kan undersökas med utökade intervjuer och observationer som bygger på och jämförs med denna undersökning och tidigare forskning. Exempel på dessa infallsvinklar skulle kunna vara hur förskollärares planering används i förhållande till samlingens struktur och hur den påverkas av barnens delaktighet i samlingen. En annan kan vara att observera hur barnens lärandeprocesser påverkas under samlingen och hur pedagogerna bygger vidare på sin målstyrda undervisning utifrån barnens uppvisade fokus och intresse.

En annan aspekt som berörs i denna undersökning är pedagogen förhållning och roll under samlingen för att låta barnen få plats utifrån läroplanens mål skulle kunna forskas i och analyseras ur ett förskolehistoriskt perspektiv runt hur samlingen har förändrats över tid. Och inom ramen för vår egen undersökning skulle antalet intervjuade förskollärare utökas till och även inkludera övriga pedagoger för att få en ännu djupare förståelse av hur undervisning uppfattas inom förskolan och vad undervisning som begreppet innebär samt ge en mer statistiskt korrekt bild av hur undervisning bedrivs i samlingar när antalet utökas.

En fördjupad forskning med inriktning på hur pedagoger förhåller sig till undervisning inom samling beroende på åldersgrupp, samt storleken på barngruppen och hur barns inflytande påverkar innehållet skulle också ge en tydligare bild av begreppet. Ytterligare en möjlighet skulle kunna vara att låta deltagarna från denna undersökning för en gruppdialog med varandra och ta del av en djupare, mer reflekterande diskussion kring samling, samtidigt som

gruppdiskussioner kan upplevas mer avslappnad än en intervju. På detta vis skulle man kunna observera hur olika tankegångar kring samlingar och undervisning utvecklas hos olika förskollärare och pedagoger.

9. Referenslista

Björklund, C., & Pramling Samuelsson, I. (red.). (2020). *Innehållets didaktik i förskolan*. Liber.

Bustamante, A S., Hindman, A H., Champagne, C R., & Wasik, B A. (2018). *Circle Time Revisited*. [elektronisk resurs]

Bäckman, K., & Elm, A., och Magnusson, L. (2020). *Förskola, barn och undervisning: Didaktik i förskolan*. 1. upp. Liber.

Davidsson, B. (2000). *Samlingen – en symbol för integration mellan förskola och grundskola*. Rapport från Institutionen för pedagogik, Nr 8:2000 Högskolan i Borås.

Engdahl, I., & Ärlemalm-Hagsér. (red.) (2015). *Att Bli Förskollärare: Mångfacetterad komplexitet*. Liber.

Eide, B., Os, E., & Pramling Samuelsson, I. (2012). *Små barns medverkan i samlingsstunder*. Nordisk barnehageforskning, 5(4), 1–21.

Eidevald, C., & Engdahl, I. (2018). *Utbildning och undervisning i förskolan: omsorgsfullt och lekfullt stöd för lärande och utveckling*. Liber.

Ekström, K. (2007). *Förskolans pedagogiska praktik. Ett verksamhetsperspektiv*. Umeå universitet. Umeå.

Fejes, A., & Thornberg, R. (red.) (2019). *Handbok i kvalitativ analys. Upplaga 3.ed.* Stockholm: Liber.

Haglund, B. (2004). *Traditioner i möte. En kvalitativ studie av fritidspedagogers arbete med samlingar i skolan*. Göteborgs universitet. Göteborg.

- Holmberg, Y., Löf, C., Stensson, C., & Vallberg Roth, A. (2019). *Multivocal Didactic Modelling: Collaborative Research Regarding Teaching and Co-assessment in Swedish Preschools*. Malmö University, Sweden.
- Jonsson, A., Williams, P., & Pramling Samuelsson, I. (2017). *Undervisningsbegreppet och dess innebörder uttryckta av förskolans lärare*. Forskning om undervisning och lärande.
- Kroksmark, T. (2007). *Fenomenografisk didaktik - en didaktisk möjlighet*. Didaktisk Tidskrift Vol. 17, No. 2–3. Jönköping University Press.
- Kroksmark, T. (2011). *Den tidlösa pedagogiken*. Studentlitteratur AB. Lund.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2012). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur AB. Lund.
- Löfdahl, A., Franzén, K. & Hjalmarsson, M. (red.) (2014). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Liber. Stockholm.
- Marton, F. (1981). *Phenomenography- Describing conceptions of the world around us*. Department of Education, University of Göteborg, Sweden.
- Nilsson, M, Lecusay, R & Alnervik, K (2018). *Undervisning i förskolan: Holistisk förskoledidaktik byggd på lek och utforskande*. Utbildning & Demokrati.
- Patel, R., & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning, 5. upp*. Studentlitteratur AB. Lund.
- Riksdagen.se. (2010). *Skollag 2010:800*.
- Riksdagen https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800 (hämtat: 3 april 2021 kl: 14:58)
- Rubinstein Reich, L. (1996). *Samling i förskolan*. Studentlitteratur, Lund.

Sheridan, S., Williams, P., Sandberg, A., & Vuorinen, T. (2011). *Preschool teaching in Sweden – a profession in change*. Educational Research.

Skolinspektionen.se. (2016). *Förskolans pedagogiska uppdrag – Om undervisning, lärande och förskollärares ansvar*. Skolinspektionen <https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2016/forskolans-pedagogiska-uppdrag/> (hämtat: 26 april 2021 kl: 22:02)

Skolinspektionen.se. (2017). *Delrapport II Förskolans kvalitet och måluppfyllelse*. Skolinspektionen <https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/regeringsrapporter/2017/forskolans-kvalitet-och-maluppfyllelse/> (hämtat: 26 april 2021 kl: 21:38)

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö 18*. Skolverket. Stockholm.

Svenska.se. (2021). *Definition av ordet samling*. Svenska Akademiens Ordböcker <https://svenska.se/tre/?sok=SAMLING+&pz=1> (hämtat: 12 mars 2021 kl: 23:36)

Vallberg Roth, A., & Palla, L. (2020). *Didaktisk (o) takt i förskolan: exempel med didaktiskt ledarskap, didaktiska nätverk och specialpedagogisk didaktik*. Studentlitteratur AB. Lund.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet. Stockholm.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet. Stockholm.

Yifat R. & Zadunaisky-Ehrlich S. (2008) *Teachers' Talk in Preschools During Circle Time: The Case of Revoicing*. University of Haifa, The Hebrew University of Jerusalem. Israel.

Åsén, G.(red.) (2020). *Vad säger forskningen om svensk förskola?* Liber. Stockholm.

Bilaga 1

Intervjufrågor

Intervjufrågor sammanställs i en intervjuguide som förutom frågorna innehåller text med information om bakgrund och syfte, samtycke och konfidentialitet, GDPR, samt erbjudande för intervjuobjektet att ta del av det färdiga resultatet etc. Intervjuguidens syfte är att säkerställa att all den väsentliga informationen som behöver delges före, under och efter intervjun inte missas och att aktiviteten följer etiska forskningsregler.

Inledande bakgrundsfrågor:

1. Hur länge har du arbetat inom förskola?
2. Har du en formell utbildning och i så fall vilken?
3. Har du erfarenhet av arbete inom andra förskolor?
  - a. Kommunalt/privat?

Fördjupningsfrågor:

4. Brukar ni ha samling varje dag med barnen? Vad är målet med dessa samlingar?
5. Vad betyder samling för er?
6. Är samlingen en tradition eller ett sammanhang för undervisning?
7. Vilken funktion uppfyller samlingar i verksamheten?
8. Hur ser din planeringsprocess ut inför samlingarna?
9. Vad brukar era samlingar innehålla?
10. Vad utgår ni från när ni planerar? (Lpfö 18)
11. Finns det något särskilt som är återkommande i varje planering?
12. Bestämmer ni innehållet efter barnens intresse eller utifrån något målstyrt tema?
13. Hur tolkar ni begreppet undervisning i förskolans kontext?
14. Hur har undervisning inkluderats inom förskolans verksamhet sedan tidigare, eller anser du att det är nytt?

15. Ser du till att undervisning är en del av samlingen? Om ja, hur?
16. Hur kan undervisning uppenbara sig inom verksamheten? Hur ser det ut för dig?
17. Hur ser ni på undervisningen utifrån omsorg, lek och lärande? Hur inkluderas undervisning?

Avslutande frågor:

18. Är det något mer som du anser inte framkommit under intervjun som du skulle vilja tillägga?
19. Upplevde du att det var svårt att besvara frågorna, i så fall vad gjorde det svårt?

Bilaga 2

Information om förskollärares/pedagogernas förutsättningar för barns undervisning vid samlingen på förskolan

Vi är studenter på ett av förskolläraryrkesprogrammen vid Södertörns högskola. Denna sista termin på utbildningen skriver vi ett examensarbete som omfattar en mindre undersökning som är relevant för förskolans praktik och vårt kommande yrke som förskollärare. Studien kommer att handla om förskollärares/pedagogernas syn eller förutsättningar på undervisning vid samling på förskolan. Syftet med vår studie är att undersöka hur pedagoger uppfattar undervisning som begrepp, och ifall de är medvetna om dess inkludering inom den pedagogiska verksamheten. Vi vill få förståelse av pedagogernas upplevelse av samlingen som undervisningstillfälle. Utöver detta vill vi även utreda hur dessa samlingar inkluderar alla barnen och hur de lär sig under dessa samlingar på förskolan.

För att samla in material till studien skulle vi gärna vilja genomföra intervjuer med Dalarö och Blåsippan förskola under vecka 11 vid passande tillfällen. Intervjuerna kommer att genomföras via videosamtal med rådande villkor gällande Covid-19 och spelas in och antecknas för vidare analyser. För bästa resultat så ska intervjuerna ske individuellt, det vill säga med en förskollärare/pedagog i taget.

Genomförandet av uppsatsen är reglerat av etiska riktlinjer som rör tystnadsplikt och anonymisering. Detta betyder att barns, familjs, personals och verksamhetens identitet inte får avslöjas. Det insamlade materialet avidentifieras och inga register med personuppgifter kommer att upprättas. Materialet kommer inte att användas i något annat sammanhang utan bara i det egna analysarbetet. Enligt Lärarutbildningens rutiner förstörs materialet efter avslutad utbildning. Den färdiga uppsatsen kommer sedan att publiceras digitalt genom publikationsdatabasen DiVA.

Med detta brev vill jag be om ert medgivande för ert barns deltagande i studien. All medverkan i studien är frivilligt och kan avbrytas när som helst, även efter att materialinsamlingen har påbörjats. Om ni samtycker till studien fyller ni i bifogat formulär. I sådant fall kommer även barnen att bli åldersadekvat informerade om studien och de ges då också möjlighet att besluta om sitt eget deltagande.

Kontakta gärna oss eller vår handledare för ytterligare information!

Vänliga hälsningar,

Askim Findik och Dorothy Williams

Tel. nr

Mailadress:

Handledarens namn: Cecilia Carlander

Södertörns högskola, Alfred Nobels allé 7 Flemingsberg, 141 89 Huddinge

Mailadress:

Bilaga 3

Formulär för samtycke till deltagande i studie, ”Förskollärares/pedagogernas förutsättningar för barns undervisning vid samlingen på förskolan”

Jag **samtycker** till att delta i studien.

Deltagarens namn: .....

Eventuell vårdnadshavares

namnunderskrift/er.....

Formuläret återlämnas till Dorothy Williams senast den 15/3–2021. Om du/ni inte samtycker till att medverka i studien så bortse från detta brev.